TAUSTAMUISTIO (O 19/2025 vp) 5.11.2025

Teema: SUP-direktiivin toimeenpanon vaikutus kaupalliseen kalastukseen ja kotimaisen kalan saatavuuteen

Valmistelija: Jari Myllykoski

1. Kotimaisen kalan edistämisohjelma ja sen tavoitteet

Valtioneuvosto hyväksyi kotimaisen kalan edistämisohjelman vuonna 2021. Sen toimeenpano jatkuu pääministeri Orpon hallitusohjelmassa. Ohjelman tavoitteina on lisätä kotimaisen kalan tarjontaa ja osuutta kulutuksesta kestävällä tavalla, vahvistaa kalatalouden työllisyyttä ja alueellista elinvoimaa, pienentää ruokavalion ilmastovaikutuksia sekä tukea vesivarojen kestävää käyttöä ja ruokaturvaa.

Kotimaisen kalan edistämisohjelman tavoitteet

Tavoite	Selite
Lisätä kotimaisen kalan tarjontaa ja osuutta kulutuksesta kestävällä tavalla	Ohjelma hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 2021 ja sen toimeenpano jatkuu Orpon hallitusohjelmassa.
Luoda työtä ja toimeentuloa kalatalouteen	Kotimaisen kalan kysynnän kasvu vahvistaisi rannikkoseutujen ja sisävesien elinvoimaa.
Pienentää ruokavalion ilmastovaikutuksia	Kotimainen kala on moniin tuonti proteiineihin verrattuna vähäpäästöinen ja resurssitehokas.
Tukea kestävää vesivarojen käyttöä ja ruokaturvaa	Vahva kotimainen kalatalous on osa huoltovarmuutta.

SUP-direktiivin toimeenpanon vaikutukset

Vaikutus	Selite
Lisäkustannuksia kalastajille	Pyydysten hankintahinta nousee, työmäärä kasvaa mm. Kasvavan byrokratian ja jätehuollon seurauksena ja jätehuollon seurauksena, kohdistuen erityisesti rannikkokalastajiin ja rysäpyyntiin.
Hallinnollinen taakka kasvaa	Direktiiviä sovelletaan käytännössä samalla tavalla kuin suurille muoviteollisuuden toimijoille.
Kotimaisen kalan hinta nousee	Lisäkustannukset siirtyvät hintoihin ja heikentävät kotimaisen kalan kilpailukykyä tuontikalaan nähden.

Ristiriita ympäristötavoitteiden kanssa	Jos kotimainen tuotanto vähenee ja tuonti kasvaa, ympäristökuormitus siirtyy Suomen rajojen ulkopuolelle.

2. SUP-direktiivin toimeenpano ja sen vaikutukset

SUP-direktiivin (EU 2019/904) kansallinen toimeenpano on lisännyt kustannuksia ja hallinnollista taakkaa kaupallisessa kalastuksessa. Kustannusten kasvu heikentää elinkeinon kannattavuutta, nostaa kotimaisen kalan kuluttajahintaa ja vähentää kilpailukykyä suhteessa tuontikalaan. Maksuperuste määräytyy pyydyksen kokonaispainon mukaan, eikä muoviosuutta tai käyttöikää huomioida. Tämä aiheuttaa ristiriidan hallitusohjelman tavoitteiden kanssa: sääntely vaikeuttaa kotimaisen kalan tarjonnan lisäämistä.

3. Eri EU-maiden maksutasot (SAKL:n vertailun pohjalta)

SUP-maksun taso vaihtelee merkittävästi eri EU-maissa. Erot perustuvat Suomen Ammattikalastajaliiton (SAKL) vertailutietoihin. Suomalainen kalastaja maksaa yli nelinkertaisen maksun tanskalaiseen verrattuna.

Maa	SUP-maksu (€/kg)	Erotus Tanskaan nähden
Tanska	0,40	–
Ruotsi	0,88	+120 %
Viro	0,70	+75 %
Suomi	1,62	+305 %

Havainnollistus (sama tuote, perushinta 1,00 €):

Maa	SUP-lisä (€)	Yhteishinta (€)
Tanska	+0,40	1,40
Ruotsi	+0,88	1,88
Viro	+0,70	1,70
Suomi	+1,62	2,62

Huom: prosentit lasketaan suhteessa Tanskan tasoon (esim. 1,62/0,40 ≈ 4,05 → +305 %). Suomalainen kalastaja maksaa samasta tuotteesta noin 1,22 € enemmän kuin tanskalainen.

4. Esimerkkitarkastelu: 10 kg pyydys

Pyydys painaa 10 kg, josta muovia on 7 kg ja metallia tai lyijyä 3 kg. Nykyinen SUP-maksu lasketaan koko painosta (10 × 1,62 € = 16,20 €). Jos vain muoviosuus huomioitaisiin, maksu olisi 11,30 €. Pitkäikäiset ja korjattavat pyydykset rinnastetaan

kertakäyttötuotteisiin. Maksuperusteen tulisi perustua vain pyydyksen muovin määrään ei kokonaispainoon.

5. Kuulemiset sidosryhmille ja keräysjärjestelmä

Ympäristöministeriö järjesti kuulemisia vuosina 2021–2022. Muodollisesti prosessi täytti vaatimukset, mutta todellinen keskustelu ja vaikuttavuus jäivät rajalliseksi. Keräyspisteiden määrässä päädyttiin alun satojen osalta 75: n. Suurelta ossin ne täyttyvät yhteiskunta jätteistä. Positiivista kehitystä on nähty Motonetin ja Ruodon kierrätysmallien myötä jotka mahdollistavat kalastusvälinejätteenpalautuksen kustannustehokkaasti oikeassa suhteessa mittasuhteessa syntyvän jätteen määrään.

6. Johtopäätökset

SUP-toimeenpanon kustannusrakenne on epätasapainossa suhteessa direktiivin tavoitteisiin. Jätteiden kierrätys tulee järjestää kustannustehokkaasti yhdessä tuottajayhteisön ja elinkeinon kanssa jätteiden kierrätystä edistäen ja löytäen parhaat käytännöt. Ympäristönsuojelun ja elinkeinotoiminnan tavoitteet on mahdollista yhteensovittaa eivätkä ne ole ristiriidassa.

7. Tuottajayhteisön ja Pirkanmaan ELY-keskuksen rooli SUP-toimeenpanossa

Pirkanmaan ELY-keskus toimii tuottajavastuun valvontaviranomaisena ja ylläpitää tuottajarekisteriä. Tuottajayhteisöt ovat voittoa tavoittelemattomia toimijoita, joiden tehtävänä on järjestää jätteiden keräys ja raportointi. Valvontatehtävän keskittäminen yhdelle viranomaiselle on johtanut tulkintojen keskittymiseen yksittäisten virkahenkilöiden varaan.

Lähteet

- Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunto MmVL 26/2022 vp
- Direktiivi (EU) 2019/904 (Single Use Plastics Directive)
- Jätelaki 646/2011 ja sen muutokset 2022
- Pirkanmaan ELY-keskus: Tuottajavastuu, ely-keskus.fi
- Ympäristöministeriö: Tuottajavastuun ohjeistus
- Suomen ammattikalastajaliitto (SAKL): vertailutietoja SUP-maksuista eri EU-maissa
- Motnet ja Ruoto: vapaa-ajankalastuksen välineiden kierrätyshankkeet

Jari Myllykoski, Nakkila